

รายการ ร้อยเรื่อง...เมืองไทย

สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา และสำนักวิชาการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ถนนอุทองใน เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐ โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๗๐-๗๓

เรื่อง ราชกิจจานุเบกษากับการประกาศใช้กฎหมาย

เรียบเรียง นางสาวขวัญชนก วิบูลย์คำ นิติกรชำนาญการ กลุ่มงานห้องสมุด สำนักวิชาการ

ออกอากาศ วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๐

“ราชกิจจานุเบกษา” เป็นคำสั้นสกฤต แปลว่า “หนังสือเป็นที่ฟังดูราชกิจ” และมีความหมายตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการประกาศเรื่องในราชกิจจานุเบกษา พ.ศ. ๒๕๔๗ ว่า “หนังสือของทางราชการซึ่งสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีจัดทำขึ้นโดยเฉพาะเพื่อการเผยแพร่เกี่ยวกับกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกำหนด ประกาศ หรือคำสั่งของหน่วยงานเจ้าของเรื่อง เรื่องที่ต้องประกาศตามกฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของราชการ หรือเรื่องอื่นใดที่กฎหมายกำหนดให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา รวมถึงกระทู้ถามของสมาชิกรัฐสภาพร้อมคำตอบของรัฐมนตรีไม่ว่าจะได้จัดทำขึ้นในรูปของเอกสารหรือข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์”

เมื่อพุทธศักราช ๒๔๐๑ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งโรงพิมพ์หลวงขึ้นในพระบรมมหาราชวัง เรียกว่า “โรงอักษรพิมพ์การ” ทำหน้าที่ผลิตข่าวสารของทางราชการเพื่อเผยแพร่ให้ราษฎรได้ทราบทั่วถึงกัน โดยเริ่มพิมพ์หมายประกาศต่าง ๆ มีลักษณะอย่างหนังสือพิมพ์ข่าว ใช้ชื่อว่า “ราชกิจจานุเบกษา” โดยมีการจัดพิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๔๐๑ แต่จัดพิมพ์ได้เพียงระยะหนึ่งก็มีเหตุให้ต้องหยุดไป ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการจัดพิมพ์ราชกิจจานุเบกษาขึ้นอีกครั้งใน พ.ศ. ๒๔๑๗ แต่เมื่อถึง พ.ศ. ๒๔๒๒ ได้มีอุปสรรคทำให้การจัดพิมพ์ต้องหยุดชะงักไป ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๓๒ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดพิมพ์ราชกิจจานุเบกษาขึ้นอีกครั้งหนึ่ง นับแต่นั้นได้มีการจัดพิมพ์ราชกิจจานุเบกษาดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน และถือได้ว่าราชกิจจานุเบกษาเป็นสิ่งพิมพ์ของรัฐบาลประเภทวารสารฉบับแรกของไทย

งานที่เกี่ยวข้องกับราชกิจจานุเบกษาทั้งหมดในปัจจุบันอยู่ในความรับผิดชอบของกลุ่มงานราชกิจจานุเบกษา กองอาลักษณ์และเครื่องราชอิสริยาภรณ์ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี โดยเรื่องทีประกาศในราชกิจจานุเบกษานั้น ประกอบไปด้วย ๑) กฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกำหนด หรือคำสั่งของหน่วยงานเจ้าของเรื่องและเรื่องทีกฎหมายหรือมติคณะรัฐมนตรีกำหนดให้ต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษา และ ๒) เรื่องทีสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีพิจารณาเห็นสมควรประกาศให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ดังนี้

๑) ประเภท ก ฉบับกฤษฎีกา เป็นการประกาศเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติ พระราชกำหนด พระราชกฤษฎีกา พระบรมราชโองการที่เป็นกฎ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกำหนด ประกาศ หรือคำสั่งของหน่วยงานหรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่เป็นอนุบัญญัติ ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีเกี่ยวกับการอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนด และเรื่องสำคัญทีประชาชนทั่วไปควรได้รับทราบ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้ง คำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง คำพิพากษาของศาลปกครองอันถึงที่สุดให้เพิกถอนกฎ

๒) ประเภท ข ฉบับทะเบียนฐานันดร หมายถึงกำหนดการ และข่าวในพระราชสำนัก เป็นการประกาศเกี่ยวกับการสถาปนาและถอดถอนสมณศักดิ์ รายชื่อผู้ที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ เหรียญราชการ หรือยศ รายชื่อผู้ถูกเรียกคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์หรือถูกถอดยศ และรายชื่อผู้ที่ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์หรือเหรียญตราต่างประเทศ หมายถึงกำหนดการพระราชพิธีต่าง ๆ และข่าวในพระราชสำนัก

๓) ประเภท ค ฉบับทะเบียนการค้า เป็นการประกาศเกี่ยวกับการจดทะเบียนห้างหุ้นส่วน บริษัทจำกัด และบริษัทมหาชนจำกัด การเปลี่ยนแปลงและการเพิกถอนทางทะเบียน

๔) ประเภท ง ฉบับประกาศและงานทั่วไป เป็นการประกาศเรื่องอื่น ๆ นอกเหนือจากที่ระบุในประเภท ก ประเภท ข และประเภท ค

นอกจากนี้ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีอาจกำหนดประเภทของราชกิจจานุเบกษาเป็นประเภทอื่น ๆ หรือราชกิจจานุเบกษานับพิเศษได้ตามสมควร

ราชกิจจานุเบกษาจึงถือเป็นช่องทางหรือสื่อกลางในการสื่อสารระหว่างรัฐกับประชาชนในเรื่องสำคัญที่ประชาชนควรจะได้รับรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมาย ราชกิจจานุเบกษาถือเป็นช่องทางที่สำคัญในการประกาศและเผยแพร่กฎหมายเพื่อให้ประชาชนและผู้ประกอบวิชาชีพทางกฎหมายสามารถเข้าถึงตัวบทกฎหมายได้ นอกจากนี้ ในระบบกฎหมายของประเทศไทยยังถือหลักว่ากฎหมายจะมีผลใช้บังคับได้ ต้องมีการประกาศและเผยแพร่กฎหมายนั้นต่อประชาชนในราชกิจจานุเบกษา ซึ่งหลักการนี้ได้รับการรับรองโดยรัฐธรรมนูญมาโดยตลอด นับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๗๕ ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๓๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม ว่า “เมื่อสภาผู้แทนราษฎรได้ร่างพระราชบัญญัติขึ้นสำเร็จแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ท่านให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้”

อย่างไรก็ตาม หลักการดังกล่าวจะนำมาใช้พิจารณาเฉพาะกับกฎหมายแม่บทระดับพระราชกำหนด พระราชบัญญัติ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ และรัฐธรรมนูญ เท่านั้น ส่วนกฎหมายลำดับรองหรืออนุบัญญัติจะมีสถานะเป็นกฎหมายและใช้บังคับได้เมื่อใด ต้องพิจารณาตามหลักเกณฑ์ในการประกาศใช้ที่กำหนดไว้ในกฎหมายแม่บทหรือพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ แล้วแต่กรณี ซึ่งบางกรณีกฎหมายแม่บทบางฉบับได้กำหนดวิธีการประกาศหรือเผยแพร่กฎหมายลำดับรองเอาไว้เป็นพิเศษ โดยไม่ต้องนำไปประกาศในราชกิจจานุเบกษา

การประกาศกฎหมายในราชกิจจานุเบกษาเป็นเพียงการแสดงถึงการมีสถานะเป็นกฎหมายของกฎหมายฉบับนั้น ๆ เท่านั้น ส่วนการพิจารณาว่ากฎหมายจะมีผลใช้บังคับตั้งแต่เมื่อใดนั้น ต้องพิจารณาจากกำหนดวันใช้บังคับกฎหมายในบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นเป็นหลัก เช่น กำหนดให้กฎหมายมีผลใช้บังคับทันทีตั้งแต่วันประกาศหรือวันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา หรืออาจจะกำหนดให้กฎหมายมีผลใช้บังคับในอนาคต โดยกำหนดวันที่ไว้แน่นอน หรือกำหนดไว้ให้พ้นระยะเวลาหนึ่งก่อน หรืออาจกำหนดให้กฎหมายมีผลใช้บังคับย้อนหลังไปก่อนวันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ราชกิจจานุเบกษาเป็นเอกสารของทางราชการที่มีความสำคัญและมีคุณค่า รวมถึงเป็นแหล่งข้อมูล ที่ถูกต้องและอ้างอิงได้ในการศึกษาและค้นคว้าทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ ด้านการเมืองและการปกครอง ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ด้านอักษรศาสตร์ และด้านกฎหมาย โดยในด้านกฎหมายนั้น นอกจากเป็นแหล่งอ้างอิงที่สำคัญแล้ว การประกาศกฎหมายในราชกิจจานุเบกษายังเป็นส่วนสำคัญต่อการที่รัฐจะบังคับใช้กฎหมายต่อประชาชนด้วย ซึ่งปัจจุบันการค้นหาข้อมูลที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษาสามารถทำได้โดยสะดวก เพราะมีให้บริการทั้งในรูปแบบหนังสือราชกิจจานุเบกษาและฐานข้อมูลราชกิจจานุเบกษาอิเล็กทรอนิกส์

บรรณานุกรม

“กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๕๙”

(๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๙). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม ๑๓๓ ตอนที่ ๙๒ ก, น.๑.

ณัฐพล ยิ่งกล้า. (๒๕๕๒). **ราชกิจจานุเบกษา**. สืบค้น ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๐ จาก

<http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%8A%E0%B8%81%E0%B8%B4%E0%B8%88%E0%B8%88%E0%B8%B2%E0%B8%99%E0%B8%B8%E0%B9%80%E0%B8%9A%E0%B8%81%E0%B8%A9%E0%B8%B2>

“ประกาศสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เรื่อง โครงสร้างและการจัดหน่วยงาน อำนาจหน้าที่ วิธีการดำเนินงาน และสถานที่ติดต่อเพื่อขอรับข้อมูลข่าวสารของสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี”

(๒๙ มีนาคม ๒๕๖๐). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม ๑๓๔ ตอนพิเศษ ๙๑ ง, น.๑.

“ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการประกาศเรื่องในราชกิจจานุเบกษา พ.ศ. ๒๕๔๗”

(๓๐ ธันวาคม ๒๕๔๗). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม ๑๒๑ ตอนพิเศษ ๑๔๑ ง, น.๑๑.

“รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม” (๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม ๔๙, น.๔๒๙.

วศิน แดงประดับ. (๒๕๕๙). **ราชกิจจานุเบกษา** : ศึกษาในแง่ของการประกาศกฎหมาย.

สืบค้น ๙ สิงหาคม ๒๕๖๐ จาก <http://web.krisdika.go.th/data/activity/act280.pdf>

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (๒๕๕๑). **คู่มือแบบการร่างกฎหมาย**. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (๒๕๓๗). **หนังสือที่ระลึกราชกิจจานุเบกษา**. กรุงเทพฯ:

อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง.